

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

Tábori posta

(Folytatás)

A tábori konyha környékén lassan gyülekeznek a naposok, hamarosan kezdődik az ebédosztás. Mozduljunk akkor magunk is. A sátrak és hátizsákok rejtekéből előkerülnek a csajkák, a csizmaszárból a kanalak, s körülálljuk a nyílt terepen felállított fémváz asztalokat.

A káposztaleves forróbb már nem is lehetne, s az ötliteres, öntött alumíniumtálban egy cseppt sem akar hűlni, mint ahogy a csajka öblösebb felében sem. Onnan kanalazzuk mohón, sziszegve, s az óvatlanul szétharapott főtt krumpli a zsíros lénél is jobban égeti szánkát. Halántékunkról szakad a víz. Hát csoda, mikor az a bolond nap is rásegít? Olyan buzgón iparkodik ellenünk, hogy tovább menni is elfelejt az égen, s már attól sem tart, hogy henyélesen vagy normacsaláson kapják. De most, mintha megmozdult volna a levegő, mintha lábra kapott volna a szél. Valaki figyelmeztet: ne örüljünk. A szélnek itt nem az a dolga, hogy enyhítsen, s ha erősebb indulattal közelít, mint most is, port és homokot hajt maga előtt. Az imént még tiszta légtömegben piszkosszürke függöny fut végig, s erősödő susogással, szapora percegéssel teríti be a terepet. Ösztönösen hátrat fordítunk a kisebbszerű porviharnak, aztán a kaját menti mindenki: a kenyeret, a csajkákat, a kölessel megrakott tálát be az asztal alá, s úgy takarjuk, úgy hajlunk fölé, mint kotlós a csirkéire. Nyolc-tíz másodpercig tartott az egész, de ennyi is elég volt neki, hogy ebédünket az óvintézkedések ellenére tönkretegy. Rajtunk ez sem fog ki, mert a marhapörkölt híg levével és homokkal egyaránt meghintett köles csak akkor recseg kellemetlenül, ha rágjuk. Hamar rájöttünk, hogy egyszerűen le kell küldeni a nyeldeklőnkön, s a teáskannában sértetlenül maradt *kiszellel* bőven öblögetni. Ezt a lisztből, gyümölcsízek és cukor hozzáadásával készült keményítőszert az oroszok közül sem mindenki szereti.

– Hát érdemes hét *versztát* talpalni azért, hogy kiszellel kortyoljuk tele a bendőnket? – méltatlankodik egyik társunk, s becsmérőleg legyint a semmibe.

– Mi pedig a fél országot átvonatoztuk érte – tódítja fanyar mosollyal a másik –, s ráadásul olyan híg, mintha már a harmadik levet innánk róla.

Én viszont jól emlékszem, hogy amikor konyhai szolgálatosként az élelmiszerraktárba tévedtünk, mindenki igyekezett zsebébe csúsztatni egy-két *brikettet*. Nekem gőzöm sem volt, hogy mi az, mire való, de amit

a többiektől láttam, azt tettem én is: szárazon zabáltuk, s keserű teát vagy csapvizet kortyoltunk utána, mindenki saját ízlése szerint.

Nyugat felől halk, folyamatos morajlás támad. Repülőgép? – találgatjuk, de a hang szokatlan gyorsasággal, robbanásszerűen közelít.

– *Ták tolyko ráketá gremit!* (Így csak rakéta képes dörogni!) – kapja fejét Ivanov a zaj irányába, s igaza lehet, mert a harci repülő hangja – mint malomzúgás a haragvó ég morajához – békés dorombolás csak ehhez képest. S már rázkódik körülünk a levegő, amint a zenithez viszonyítva talán negyvenöt fokos szögben megpillantjuk a vibrálva száguldó, ezüstszürke kis rakétatestet, s tanúi lehetünk, amikor pár másodperc múltán a Mugaldzsar vonulata fölött, a célponttal találkozva hatalmas csattanással, egy látványos tűzijátékban mindketten megsemmisülnek. Azonnal felboltydul a tábor. Közelen lévő tisztjeink is előugranak árnyas rejtekükről, kérdések és találgatások, feltételezések blokkolják egymást, de egyértelmű válasza egyelőre senkinek sincs.

Filatov főhadnagy körül csoportosulnak a legtöbben, aki láthatóan élvezi, hogy lesik minden szavát, s a fiúk felfokozott lelkesülésében harci kedvük feltámadását látja.

– Nem, nem! – gyözködi őket. Még egyszer mondom, ez még nem a *Krug* gyakorlata. A mi fegyverünk ennél is gyorsabb, s nincs ekkora hangja. Ez az SA-75-ös, egy régebbi, de még mindig biztonsággal használható légvédelmi rendszer rakétája volt. Én csak tudom, mert tisztí pályámat egy ilyen alakulatnál kezdtem.

Nyitott fedelű parancsnoki terepjáró fékez egészen közel a csoporthoz. Pankov őrnagy a kormány mögöl kihajolva tisztjeit kérdezi:

– Fiúk, ki tart velem? Ki akar szétnézni a helyszínen?

Filatov, Blinov, Klicsnyikov azonnal csatlakoznak, de Vologya Ivanov is odatolakszik a parancsnok elé:

– Őrnagy elvtárs, engedje meg, mi is hadd mehessünk!

Kede széttárja karjait, ami inkább az igent jelenti, mint a nemet, majd a közelben parkoló UAZ-ra téved a szemé, s jobb tenyerével egyértelműen engedélyt ad a csatlakozásra.

Itt-ott egy órája már, hogy a parancsnoki kocsit követjük, s jó ideje a hegyvonulat alatt kijárt úton. Újabb negyedóra múltán Pankovék lassítanak, megállva körülnéznek, de mire befognánk őket, már tovább is álltak. Mozgásukat csak a fejük fölött feszülő ponyva nyílásain át figyeljük, s amikor balra fordulva letérnek az útról, már sejtethető, hogy merre tartanak. Két autó is áll alig pár száz méterre a pusztaság közepén, s utasaik – két őrnagy, néhány százados és hadnagy – gyűrűbe álltak a roncs körül. Tisztjeink kiszállnak, katonásan tisztelegnek, majd egy emberibb kézfogással közeledve

csatlakoznak a társasághoz. Mi alkotjuk mögöttük a második kört, s csak apró lépésekkel férközhetünk közelebb a látványhoz. Én meglepődöm kissé, mert sokkal nagyobb, komolyabb darabra számítottam. Ez csak egy méregzöldre festett, nagyjából öt-hat méteres összetört makett, s ráadásul bele sem fűrődött, ahogyan illett volna, ebbe a laza talajba. Csak leesett, és ennyi. Bár az is igaz, hogy a törzs másik fele a farokrésszel hiányzik. Valahol a közelben kell lennie, hacsak teljesen szét nem szakadt. A robbanófej kifogástalan munkát végzett így is, de a gép felületén ütött s nagyjából egyenletesen szóródott lécek látványa az igazi! Szabálytalan háromszögformájú, de inkább hosszúkás, ék alakú a legtöbb – a repeszek formája és mérete szerint, s a becsapódás helyén felhámlott festékréteg alatt fehéren tátongnak a tiszta alumíniumba vágott kráterek. Van belőlük vagy háromszáz – vélem, mikor ezekből harminc is elegendő ahhoz, hogy bármelyik gép kankurját vessen. Parancsnokunk egészen közel megy a roncsához, mellé guggol, s alaposan belenéz a nyílások némelyikébe, a szárnyak, majd a törzs és az orrész üregeibe. Ahová lehetséges, kézzel is benyúl, de a szakadások befelé irányuló élei miatt óvatos mozdulatokkal tapogat. Hamarosan halk koccanás jelzi, hogy talált valamit. Feláll, s két ujjá közt elégedetten mutatja a fél gyufásdoboznyi méretű éles repeszdarabot:

– *Vot oná!* (Na, itt van!) – S tenyerében a súlyát mérlegelve megjegyzi: – Hát így néz ki. Egy a húszezerből.

Amint megfordul, hogy mindenki lássa, a fém frissen hasított, szürkés felületén bizonytalanul átszalad a fény. Többen is közelebb lépnek, hogy megtapintsák, megérintsék, engem azonban nem érdekel. Még most sem szűnt a ronccsal szemben támadt hiányérzetem. Hajtóműnek és műszereknek nyoma sem látszik, képtelen vagyok felfogni: ha nem valamilyen távirányított szerkezetként, akkor hogyan került ez a gép a levegőbe? Úgy tűnik, értetlenségem az arcomra is kiült, mert a mellettem álló Klicsnyikov, az örök hadnagy, megszólít:

– No, mi van, László, min töröd a fejed annyira?

– Semmi különös, hadnagy elvtárs – szólalok meg bizonytalanul, attól tartva, hogy túl naiv a kérdésem, de ha már idáig jutottunk, mégis kibököm:

– Csak azt nem értem, hogyan került ez a makett akkora magasságba, hogy a rakéta számára célpont lehessen, hisz sem hajtóműnek, sem műszereknek nem látom maradványait.

– Tulajdonképpen helyesen gondolkodsz, mert a komolyabb légvédelmi gyakorlatok, vagy inkább az elhárító fegyverek kipróbálása során robotpilóták által irányított, ha jól tudom – *MIG-15*-ös típusú gépeket küldenek fel célpontnak, ám azok igen költségesek. Amit viszont itt látsz, nem au-

tonóm repülőszerkezet, ez csak egy *lányor* (vitorlázó típusú eszköz), amit hosszú, legalább ötszáz méteres vékony drótkötélen egy vontató gép visz fel a levegőbe, s a kellő magasságban, a rakéta érkezésének időpontjában elereszt.

– És a vontató gép ilyenkor nincs veszélyben?

– Igaz, van ebben kockázat, s nem is kevés. Még akkor is, ha tudjuk, hogy a rakéta sohasem ütközik ténylegesen a célponttal, hanem csak megközelíti úgy 40-50 méterre, s a robbanófej működésbe lép. Ha azonban e pillanatig a vontatógép nem érkezett kellőképpen eltávolodni, a robbanófej repeszeiből ő is kaphat, de ilyenről szolgálatom alatt én még nem hallottam.

– Így már értem, hadnagy elvtárs – de ebben az esetben jelentősen lelassul a cél, s ha néhány száz méter után már magától is leesne, nem okozhat különösebb nehézséget a leszedése.

– Nos, László, a helyzetértékelésed nem egészen helytálló. Elárulom neked, hogy ezt a rakétafeagyvert 1960-ban Szverdlovszk térségében valós harci helyzetben is kipróbálták. Te abban az időben még gyerek voltál, nem emlékezhetsz rá, mint ahogy én sem, de ettől függetlenül tudjuk, hogy Francis Powers amerikai hadnagy nagy magasságban köröző U-2-esének leszedése akkoriban valóságos világpolitikai szenzációnak számított. Én vizsgáztam fegyvernemünk történetéből, s állíthatom, hogy az SA-75-ös komplexummal, amely a szovjet rakétatechnika sikertörténetében fontos szerepet játszott, külön fejezet foglalkozik. Ez érthető is, hisz légelhárításunknak ettől kezdve lett igazán nemzetközi tekintélye, amelyen fellelkesülve a szovjet konstruktőrök újabb hatalmas lendülettel láttak hozzá a fegyvernem további tökéletesítéséhez. Erről neked is tudnod kell, László, mert ez nem propaganda, ezek megmásíthatatlan tények.

Két tenyерem magam elé tartva jelzem, hogy a tények előtt megadom magam, de most mocorogni kezd bennem egy régebbi gyerekkori emlék.

– Azt hiszem, hallottam én erről mégis valamit, hadnagy elvtárs – veszem át tőle a szót, s már az emlék forrása – jeles korhely hírében álló unokabátyám, a tiszaujlaki Balogh Jóska arca van előttem, akinek szavahihetőségében annak idején egy csöppet sem kételkedtem. – Az egyik rokonom pont akkor, annál a szverdlovszki alakulatnál szolgált, s mint világrengető csodát, mint valóságos hőstörténetet, ő mesélte leszerelése után nem sokkal ugyanezt. Én akkoriban még csak a színes jelzőrakétákat ismertem, s fogalmam sem lehetett a rakétafeagyverről, mely elől a bátyám szerint lehetetlen egerutat nyerni, ezért aztán tátott szájjal figyeltem minden egyes mozzanatra. Jól emlékszem, elmondása szerint először két vadászgépet küldtek utána, hogy leszállásra kényszerítsék, de ezek elől az amerikai olyan magasságba emelkedett, ahová azok már nem követhették. A földi irányítás ezért visszatérésre szólította a

vadászpilótákat, ám egyikük a parancsnak ellenszegülve, saját gépe biztonságát és életét kockáztatva nyomába eredt, s már közvetlen közelében volt, amikor a rakéta utolérte és megsemmisítette mindkettőt. Az amerikainak ennek ellenére sikerült katapultálni. Amikor elfogták, azonnal megadta magát. Háromfajta pénzt és fegyvereket találtak nála, s mint beismerte, korábban már legalább tízszer berepült Szverdovszk fölé kémkedni, mivel ebben a szigorúan zárt városban pont a rakéták tervezésével foglalkoztak. De hogy neki, mármint az unokabátyámnak volt-e valamilyen közvetlen szerepe az amerikai gép lelövésében, nem emlékszem, arra viszont igen, hogy tőle hallottam először a hazájába visszaküldött pilóta híressé vált búcsúszavait: „Ellenségként jöttem, és barátként távozom.”

– Na, ugye? – derült fel rögtön a hadnagy arca. Ezek szerint mégiscsak eljutottak hozzátok is ezek a történelmi jelentőségű szavak, amelyek egyértelműen azt üzenték a nyugati világnak, hogy a szovjet nép nem készül senki ellen háborúra, a mi népünk az országot építi, tehát tartós békét akar.

Erre már nem válaszoltam. Befejezettnek tekintetem a kurta, ám számomra tanulságos társalgást, s elnéztem szórakozottan a közeli dombok felé, mert nem lett volna szerencsés meggondolatlanul megkérdezni, hogy vizsgálták-e független szakértők az amerikai hadnagynak tulajdonított mondat valódiságát? Ha – az egyébként hozzám mindig barátsággal közeledő beszélgetőtársam történetesen nem orosz nemzetiségű, hanem valamelyik kaukázusi vagy baltikumi nép szülötte, nem ússza meg a kérdést, s bizonyára megjegyeztem volna, hogy igen, valóban kiemelkedő katonai teljesítmény volt a kémrepülő lelövése, ám a történet folytatása már a világ ismételt félrevezetésére kreált pimasz propaganda. Mert nekem magyarként épp elég, hogy sok mindent tudok 56-ról, hogy a 68-as prágai eseményekről, a T-55-s harckocsik újabb dicsőséges inváziójáról már ne is beszéljek. Teljesen lelombozódtam. Kicsit sem érdekel már a szovjet haditechnika.

A másnapi ébresztőt követően, megérkezésünk óta először, reggeli eligazításra szólít a parancs.

– Mindkét tüzérsztály minden alegysége, valamint a rádiós összekötő század teljes létszámban sorakozzon! – közvetítik altisztjeink a fentről érkező utasítást. Már együtt a teljes tábor, de negyedóráig nem történik semmi. Tisztjeink türelmetlenül toporognak. A brigádparancsnokra várunk, aki megengedheti magának, hogy megvárakoztassa kissé a hosszantartó tétlenségbe belepuhult harcosait. Aztán feltűnik mégis a nyitott terepjáró Kiszlij ezredessel és helyettesével. Tábori egyenruhában feszítenek mindketten, bár a feszes tartás inkább csak a dús, fekete szemöldökű, villámtekinetű *kombrigre* (brigádparancsnok) vonatkozik, hisz a lassan öregedő, hajlott hátú Siseckin alezredes pocakján már a vállszíj is ernyedten csúszik félre.

Úgy látszik, tudatában van hátrányos külsejének, s nemcsak a rangkülönbség miatt áll meg jó lépéssel a medvetermetű parancsnok mögött. Fogadásukra most nem szól a rezesbanda, csak főnökeink, Pankov és Gyehtyerenko őrnagyok verik díszlépcsben a port, hogy sorrendben jelentést tegyenek a készenlétről.

A brigádparancsnok minden alaki formáságot kerülve röviden és tárgyilagosan, jól hallhatóan és érthetően tájékoztat.

– Ettől a perctől kezdve harmadfokú készsültséget rendelék el. Az elkövetkező hetvenkét órában a harci riadó bármely percben várható. A kezelőegységek hamarosan átvehetik a gyakorlat idejére kölcsönkapott harci járműveket, a specialisták elkezdhetik a technika alapos átvizsgálását, az esetleges hiányosságok kiiktatását. Az üzemanyagtartályok feltöltése, az akkumulátorok ellenőrzése, esetleg cseréje – természetszerűleg – a *mechanikok* dolga. A riadójelzésre azonnal indulunk. Feladatunk – feltételezett harcoló csapataink légvédelmi biztosítása, célunk – a repülőátadások elhárítása. A feladatot minden bizonnyal menet közben kapjuk, minek következtében harcrendbe fejlődve, teljes készsültségben várjuk a felderítő egység által megadott koordinátákat. Nem tudjuk, melyik *divizion* s annak melyik ütege kapja majd az első tűzparancsot, annyit azonban tudunk, hogy korábbi szándékunktól eltérően a két alakulat hat ütegeből csak négynek lesz alkalma rakétát indítani, ellenben a legjobb teljesítményt felmutató üteg, amelyik a legrövidebb időn belül semmisíti meg a célt, különleges jutalomfeladatra számíthat, de annak körülményeiről csak a helyszínen értesülünk. Teljes odaadást és a feladatra való összpontosítást várok mindenkitől, a harci egységek parancsnokai tehát a továbbiakban ennek értelmében intézkedjenek. Végeztem.

E végszóra a távolban porfelhő emelkedett, s megindult a síkon kigyózva, gomolyogva. Lám, felverték nyugalmából a tájban őslakos sztyeppei sárkányt, s most lohol szorosan háborgatói nyomában, el sem tudja engedni többé a torkából előtörő géposzlopot. Mire kirajzolódtak az első járművek körvonalai, s menetét odahagyva elérte fülünket az ismerős, egyesek számára kimondottan kedves motorzaj, a *mechanikok* olyan beteges izgalomba jöttek, mintha csak egy szerelemre kiképzett női szakaszt láttak volna közeledni. A tudat mélyebb rétegei szoktak feldobni ilyen lehetetlen, felemás érzelmeket, amikor a kényszerűen elfojtott, elnyugtatott vágy valamilyen külső inger hatására éledezni kezd. A katonaember hajlik rá, hogy minden formás műszaki alkotmányt, amellyel tartós szakmai kapcsolata van, feminizáljon, de ez csak egy kifelé, a környezet szórakoztatására felvállalt szerep; a lélek – a humort és az öniróniát védőpajzsként alkalmazva – szerencsére, helyén van. Hát tessék: össze sem jött még jóformán a találka, s

az előttünk felsorakozó lánctalpasok máris női neveket kaptak. Az arisztokratikus, matrónakülsejű nagyradar az Anasztázia névre találtatott méltónak, a formás antenna-pártában díszelgő tűzvezérlő az Anna nevet kapta, s a rangsor alján álló kilövőegységeknek be kellett érniük Natasa, Ljuba és Tánya valamivel köznapibb neveivel. A galíciai Borogyij nevű bajtársunk, a *mechanikok* korifeusa azonban a névadás tekintetében is hű maradt az alakulatnál hagyott kedveséhez. Következtesen *Ladának*, *Laduskának* (az orosz népköltészetben a *Kedvesem*, *Egyetlenem* megfelelője) kezdte becézni most kapott alkalmi társát is, akárcsak a gardelegeni bokszt biztonságában hagyott acéltomporú kedvesét.

Nekem nem jutott ezekből az ötszáz lóerős szépségekből, így szívem továbbra is a maga megszokott tempójában kalapált, s nem váltott ritmust akkor sem, amikor Kondratyenko apánk a maga nyers modorában, hivatalos szolgálati beosztásom szerint szólítva magához intett:

– *Eh, ti, podnoszcik sznárjádov, ko mnye!* (Ej, te, lószerafogató, hozzám!) – recsegett felém a hangja, s szavait szájának teljes platinavigyorával kísérve érezte velem, hogy mivel én már kiestem a fontos harci feladatra elhívott specialisták köréből, számomra más elfoglaltságot szemelt ki. Erre mindenképpen számítottam, s nem is éreztem magamat sértve, hisz ha az élet – amint azt tőlem sokkal okosabb koponyák már többször hangoztatták – eleve egy nagy komédia, a katonaélet, amint egy ideje tapasztalom, különösképpen az, ezért jó képet vágva így feleltem:

– Aztán hol vannak azok a töltényes ládák, zászlós elvtárs, amelyekből nekem adogatnom kell? Még ha csökkentett zsoldért is, de szeretném tisztességesen elsajátítani ezt a szakmát, ki tudja, mikor lesz szükségem rá?

– Várj csak, várj csak, mindjárt felfegyverezlek én téged, éppen úgy, amint érdemléd. Hozol máris egy söprút és lapátot, s a sátrak előtt szétdobált csikkeket az utolsó szálíg feltakarítod.

– Igenis! – nyugtázom egy viszontvgyorral az utasítást, és futólépésben veszem az irányt a dohányzóhely felé, ahol már az imént felfedeztem az ottfelejtett takarítóeszközöket. De Kondratyenko még utánam szól, ezért visszafordulok.

– Aztán ha ezzel végeztél, jelentkezz, itt leszek a tábor területén. Kilátásban van számodra egy kis protekciós munka. De tulajdonképpen hárman mentek. Fél óra múlva értetek jön valaki gépkocsival a járási központból, ott egy hűtőraktárban gyümölcsös ládákat fogtok átrakodni, meg amit majd mondanak. Jó dolgotok lesz, ne aggódj – vált barátságosabbra a hangja, mert nagyon értékeli, ha az alattvaló nem keres kibúvókat, hanem jókedvvel teljesíti a parancsot, aztán egy baráti hátbavágással dolgomra bocsát.